

JURISTA VĀRDS

Una lex — una iustitia omnibus

18. OKTOBRIS 2011

Nr. 42 (689)

Latvijas Universitātes Bibliotēka
Daudznozaru bibliotēka:
datortika, juridiskās zinātnes, teoloģija

Valsts valoda kā
konstitucionāla vērtība

Par tiesībsarga un
izpildvaras domstarpībām nodokļa
iekasēšanas jautājumos

Ko iesākt ar Anglijas tiesas izdotu
aktīvu iesaldēšanas rīkojumu

Pirmdiena pēc 11. Saeimas vēlēšanām

Kriminālvajāšanai izdod
Satversmes tiesas tiesnesi

Lasītājus gaida reta
un vērtīga tieslietu literatūra

Papildinājums civiltiesību
literatūras plauktā

Sanita Osipova:

**Konstitūcija valsts
valodu padara par
konstitucionālu vērtību**

Domu mantojums

Lasītājus gaida reta un vērtīga tieslietu literatūra

Pieejams LU Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātes bibliotēkas krājums

LU Bibliotēkas Daudznozaru bibliotēkas: datorika, juridiskās zinātnes, teoloģija (turpmāk – LU Bibliotēkas Daudznozaru bibliotēka) krājumā ir vēsturiska kolekcija – LU Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātes bibliotēkas vēsturiskais krājums. Tā tika dibināta 1923. gada pavasarī, un pamats fakultātes bibliotēkai tika likts, iegādājoties profesora Bergmaņa bibliotēku.¹ Laika gaitā krājumu būtiski papildināja grāmatas no privātbibliotēkām. Paraleli dāvinājumiem fakultātes bibliotēkas krājumu arvien biežāk papildināja pirktās grāmatas un vairāki iepriekšējos gados izdotu žurnālu komplekti.

Lai atvieglotu orientēšanos bibliotēkas krājumā, 1929. gada pavasarī fakultātes padome nolēma sastādīt un izdot šīs bibliotēkas sistemātisko katalogu². Dažādu varu un ideoloģiju ietekmē, kā arī biežo bibliotēkas telpu maiņu rezultātā vēsturiskā kolekcija līdz mūsdienām nav saglabājusies neskarta³. Par šīs kolekcijas vēsturisko nozīmi un tās pastāvēšanas laiku ir rakstījušas I. Rampāne un A. Avdeikina rakstā “LU Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātes bibliotēkas vēsturiskais krājums. Literatūra civiltiesībās”, kas ir lasāms “Bibliotēku Pasaulē” Nr. 47.

Lai nodrošinātu bijušās Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātes bibliotēkas krājuma pieejamību, 2008. gadā notika šī krājuma izvērtēšana, kurā iesaistījās juridisko zinātņu vēstures eksperti⁴. 2009. gadā LU Bibliotēka iesāka šīs kolekcijas retrospektīvo konversiju un tagad trīs gadus lolotais sapnis – krājuma atspoguļojums elektroniskajā kopkatalogā – ir piepildījies: šī gada jūnijā LU Bibliotēkas Daudznozaru bibliotēkas bibliotekāres ar gandarījumu par padarīto ievietoja plauktā pēdējo grāmatu no šīs vēsturiskās kolekcijas. Līdz šim LU Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātes bibliotēkas krājums bija atspoguļots iespiestajos sistemātiskajos katalogos, kas lasītājiem ir pieejami LU Bibliotēkas Reto izdevumu un rokrakstu krājumā un LU Bibliotēkas Daudznozaru bibliotēkā. Tagad, kad krājums pilnībā ir atspoguļots elektroniskajā kopkatalogā, LU Bibliotēkas lasītājiem ir daudz ērtāka kolekcijas grāmatu meklēšana.

Šo trīs gadu laikā ne tikai veikta LU Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātes bibliotēkas vēsturiskajam krājumam retrospektīvā konversija, bet tas tika arī atbilstoši tehniski apstrādāts. Vienotai krājuma noformēšanai tika izveidotas 6 cm platas bezskābes papīra lentes. Šī pieredze tika pārņemta no citu valstu universitāšu bibliotēkām reto izdevumu izvietojumam lietotāju izmantošanas vajadzībām. Uz lentēm līmēja atbilstoši veidotas plaukta uzlīmes,⁵ uz kurām ir norādīts klasifikācijas indekss un plaukta novietojuma indekss.

Seniespiedumiem, kas ir izdoti līdz 1801. gadam (Latvijā: izdevumiem svešvalodās – līdz 1830. gadam, latviešu valodā – līdz 1855. gadam),⁶ tika veidoti speciāli aizsargapvāki. Tas ir speciāli veidots bezskābes kartona apvalks, kas pasargā retumu no bojāšanas. Seniespiedumus lasītāji drīkst izmantot tikai ar speciāli šim mērķim sagādātiem cimdiem.

LU Bibliotēkas lasītājiem Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātes bibliotēkas vēsturiskā krājuma grāmatas ir pieejamas izmantošanai uz vietas LU Bibliotēkas Daudznozaru bibliotēkas Klusajā lasītavā, kur iekārtota atbilstoša

akadēmiskā vide un valda īpaša aura. Klusā lasītava ir atsevišķa telpa, kura tika speciāli atjaunota kolekcijas glabāšanai, tāpat tika atjaunoti un izgatavoti grāmatu plaukti ar stiklotām vitrinām pēc vēsturisko 20. gs. sākuma bibliotēku plauktu parauga.

LU Bibliotēkas Daudznozaru bibliotēkas vēsturiskajā krājumā ir pieejami izdevumi poļu (5 eksemplāri), itāļu (15 eks.), latviešu (100 eks.), latīņu (315 eks.), angļu (382 eks.), franču (586 eks.), un krievu (989 eks.) valodā, pa vienam izdevumam zviedru, igauņu un čehu valodā, bet visvairāk vēsturisko un reto izdevumu ir vācu valodā – 3293 eksemplāri.

Tagad trīs gadus lolotais sapnis – krājuma atspoguļojums elektroniskajā kopkatalogā – ir piepildījies: šā gada jūnijā LU Bibliotēkas Daudznozaru bibliotēkas bibliotekāres ar gandarījumu par padarīto ievietoja plauktā pēdējo grāmatu no šīs vēsturiskās kolekcijas.

Visvairāk izdevumu ir iespiesti Vācijas tipogrāfijās – 1998 nosaukumi (2912 eksemplāri), Francijā – 400 nosaukumi (507 eksemplāri), Krievijā – 624 nosaukumi (882 eksemplāri) un Latvijā – 219 nosaukumi (398 eksemplāri).

Tautsaimniecības vēsturiskajā krājumā lasītājiem ir pieejamas grāmatas juridiskajās zinātnēs, valodniecībā, filozofijā, socioloģijā, psiholoģijā un teoloģijā. Ir iespēja lasīt pazīstamu autoru – Tomasa Mora (*Thomas Moore*), Imanuela Kanta (*Immanuel Kant*) un Herberta Spensera (*Herbert Spencer*) – darbus, piemēram, Rīgā 1781. gadā iespiestu Imanuela Kanta “Tīrā prāta kritikas” izdevumu: Kant, Immanuel. *Critik der reinen Vernunft*. Rīga: Johann Friedrich Hartknoch, 1781. [23], 856 lpp.

Literatūra tiesību teorijā un tiesību vēsturē

Pēc LU Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātes bibliotēkas trīsdesmitajos gados iespiestajos sistemātiskajos katalogos minētās informācijas, vēsturiskajā krājumā ir saglabājušās 322 grāmatas tiesību teorijā un 1203 izdevumi tiesību vēsturē. Tā ir vislielākā nodaļa šajā vēsturiskajā kolekcijā. LU Bibliotēkas Daudznozaru bibliotēkas lasītājiem tiesību teorijā un tiesību vēsturē lasītājiem ir pieejamas 1477 grāmatas latviešu, vācu, krievu, latīņu un viena grāmatā zviedru valodā.

Visvairāk grāmatu tiesību teorijā un tiesību vēsturē ir izdotas Vācijā – 973 eksemplāri, Francijā – 120 eksemplāri.

Latvijā iespiesti – 73 eksemplāri, to skaitā latviešu valodā – 14 eksemplāri.

Viena no šīs kolekcijas šobrīd populārākajām un pieprasītākajām grāmatām tiesību vēsturē ir Kārļa Ducmaņa "Iz Baltijas provinču tiesībām" (Rīga: P. Bērziņš, 1913. 367 lpp.). Šo izdevumu ļoti aktīvi savā studiju procesā izmanto LU Juridiskās fakultātes studenti. Nereti gadās situācijas, ka lasītavā izveidojas rinda, lai izmantotu Kārļa Ducmaņa grāmatu.

Kolekcijas tiesību vēstures daļa ir īpaša ar to, ka tajā atrodas vairākas grāmatas, kas izdotas no 16. līdz 19. gs. Īpaši lepojami ar kolekcijas senāko grāmatu, kura 1537. gadā ir izdota Vācijā un kuras titullapā atrodama pilnais nosaukums ir šāds: "Teutsche Iura: Regvlae LL. Schlußfreden/ Regeln vnnnd Bekürtzung beder Rechten ... Von ordenlichen Erbfällen/ ausserhalb Testamenten ... Auß Keiserlichen Gsatzen gezogen/ weiland durch h. Jacob Köbeln new an[n] tag geben. Anweisung vnnnd kurtzer bericht der Lehenrecht ... Beschriben durch ... Friderich Meckoloer ... Weltlichen vnnnd Burgerlichen Rechten vrsprung/ Das II. Gesatz Digestorum/ von Pomponio beschriben/ Nach außlegung ... Udalrici Zasij/ new verteutsch. Instituta/ Einleytung/ Fundament/ Kurze vnnnd klärliche verfassung alles Keyserlichen und Weltlichen Rechten/ Von Keiser Justiniano verordnet. Erklärung vnnnd Anzeyge etlicher Römischen Magistrat vnd ämpter/ Auß Pomponio Leto verteutsch". Grāmatas iznākšanas vieta – *Frankfurt am Meyn*, izdevējs – *Egenolph*.

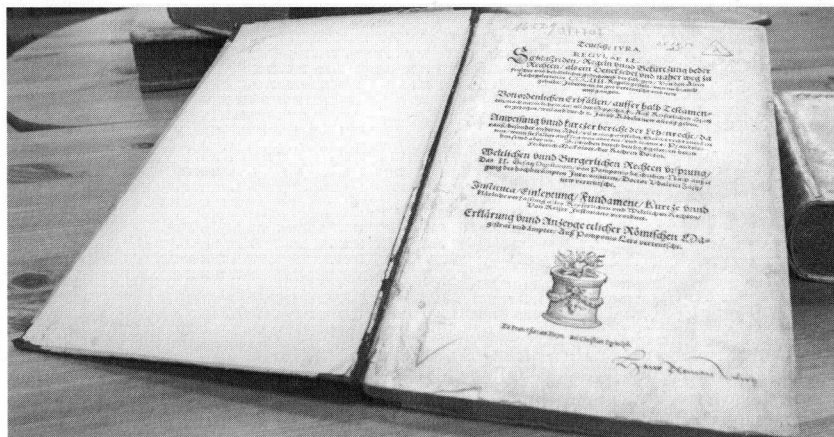
Administratīvo tiesību un valststiesību krājums

Vēsturiskajā juridiskajā krājumā atrodas arī 673 grāmatas valststiesībās un administratīvajās tiesībās. Pirmskara iespiestajos sistemātiskajos katalogos bija norādīts, ka šajā nozarē ir 1087 grāmatas. No tām 899 grāmatas ietvertas 1930. gadā izdotajā katalogā, bet 1938. gada katalogā – 188 grāmatas.

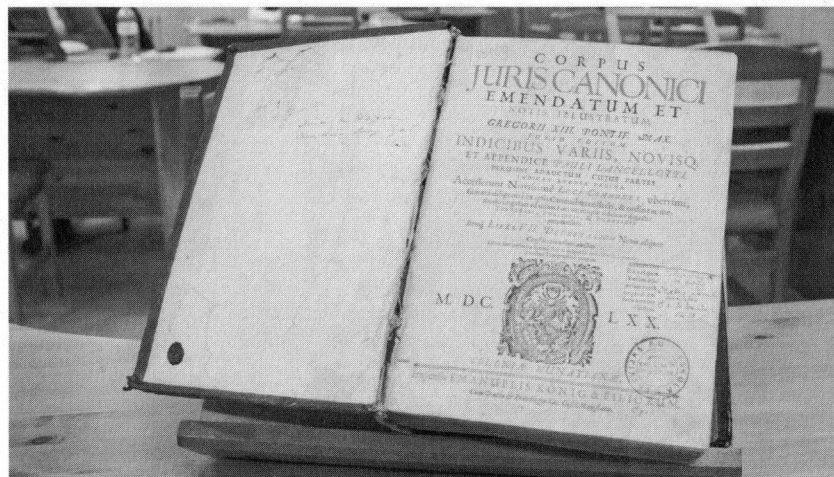
Šajā tiesību nozarē ir atrodamas grāmatas vācu, franču, krievu, latviešu, latīņu un angļu valodā. Tāpat kā citās tiesību nozarēs, arī šajā ir daudz grāmatu, kas ir izdotas Vācijā, Francijā un Krievijā. Valststiesības un administratīvās tiesības ir visplašāk pārstāvētas angļu valodā – 46 eksemplāri, lai gan septiņas grāmatas ir izdotas Anglijā.

LU Bibliotēkas Daudznozaru bibliotēkas darbinieces pie vēsturiskās kolekcijas Klusajā lasītavā (*no kreisās*): bibliotēkas vadītāja Maija Bārbale; bibliotekāres Ieva Kraukle un Guna Ulmane. Priekšā uz statīva atvērts 1600. gadā Frankfurtē iespiestais romiešu tiesību leksikons, kas aptver gan kanoniskās, gan feodālās, gan civilās, gan kriminālās tiesības: *Lexicon iuridicum iuris romani simul, et canonici: feudalis item, civilis, criminalis*

Vēsturisko izdevumu krājuma dārgums – vecākais izdevums: 1537. gadā Frankfurtē pie Mainas iespiesta grāmata: *Teutsche Iura: Regvlae LL. Schlußfreden* (Titullapā norādīts, ka šajā grāmatā atrodami noslēguma paziņojumi jeb saīsinātie tiesību noteikumi [...] Instrukcija un iss feodālo tiesību akts. [...] Laicīgās un civilās tiesību izveidošanās [...] Digestas [...] Institūcijas [...] Justiniāna kodekss u.c.)

Pēc pāvesta Gregora XIII rikojuma 1670. gadā iespiests kanonisko tiesību izdevums ar paskaidrojumiem: *Corpus iuris canonici emendatum et notis illustratum. Coloniae Munatianae* [Basel]: *Impensis Emanuelis König & Filiorum*

Domu mantojums

Latvijā ir izdotas 11 grāmatas, no kurām četri nosaukumi (15 eksemplāri) ir latviešu valodā:

- Dišlers, Kārlis. *Ievads Latvijas valststiesību zinātnē*. Rīga: A. Gulbis, 1930. 211 lpp.;
- Dišlers, Kārlis. *Tautu pašnoteikšanās principa tiesiskais saturs*. Rīga: Latvijas Universitāte, 1932. 208, [2] lpp.;
- Dišlers, Kārlis. *Demokrātiskas valsts iekārtas pamati*: (ievads konstitucionālās tiesībās). 2. izd., caurlūkots un papild. Rīga: A. Gulbis, 1931. 184 lpp.;
- *Tiesas=likumi no 20 nov. 1864 un tie vispārīgie nolikumi, kas tos jo pilnus dara / no krievu valodas pārtulkoti pēc justicministerijas pavēles*. S. Pēterburga: Ķeizarišķās zināšanu akadēmijas drukātava, 1882. 651 lpp. (dal. pag.).

Neraugoties uz grāmatu cienijamo vecumu, tās joprojām piesaista LU Bibliotēkas lasītāju interesi, lielu popularitāti valststiesībās un administratīvajās tiesībās ir guvušas Kārļa Dišlera grāmatas. Divām no Kārļa Dišlera grāmatām nesen ir izdoti atkārtoti izdevumi (Dišlers, Kārlis. *Ievads administratīvo tiesību zinātnē*: administratīvo tiesību kursa vispārīgā daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 274 lpp.; Dišlers, Kārlis. *Latvijas valsts varas orgāni un viņu funkcijas*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004, 204 lpp.). Šajos atkārtotajos izdevumos ir saglabāts Kārļa Dišlera izteiksmes stils un 20. gs. trīsdesmitajiem gadiem raksturīgās latviešu valodas rakstības īpatnības⁷.

Krimināltiesību krājums

Pirms kara iespiestajos sistemātiskajos katalogos bija ietvertas 342 grāmatas krimināltiesībās, no tām 1930. gadā izdotajā katalogā – 208 grāmatas, bet 1938. gada katalogā – 134 grāmatas. Sistemātiskā kataloga beigās nodalījumā "Likumi, tiesu spriedumi un likumdevēju iestāžu stenogrammas" iekļauts apakšnodalījums "Kriminālie likumi". Šobrīd elektroniskajā katalogā vēsturiskā krājuma krimināltiesību daļā ir atrodamas 373 grāmatas.

Krimināltiesībās latviešu valodā ir saglabājušās tikai piecas grāmatas, kas izdotas Rīgā. Visas ir pieprasītas un nozīmīgas LU Bibliotēkas Daudznozaru bibliotēkā:

- *Kriminalprocesa likumi*: Saeimas kodifikācijas nodaļas 1926. gada izdevums. Rīga: Saeimas kodifikācijas nodaļa, 1926. 171 lpp. (ši grāmata ir pieejama arī LU Bibliotēkas Centrālajā bibliotēkā Kalpaka bulv. 4);
- 1933. g. 24. aprīļa sodu likums: ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī ar alfabētisko un citiem rādītājiem. Sast. Pauls Mincis, Herberts Ehlerss, Pēteris Jakobi, Jānis Lauva. Neoficiāls izdevums. Rīga: [b. i.], 1934. 290 lpp., (ši ir ļoti pieprasīta grāmata LU Bibliotēkas Daudznozaru bibliotēkā);
- Levenbergs, Zallis. *Kriminālprocesa īpatnības Vidzemē un Kurzemē XV–XVIII gadusimtenos*: disertācija tiesību zinību doktora grāda iegūšanai Latvijas Universitātē Tautsaimniecības un tiesību zinību fakultātē. Rīga: autora izdevums, 1936. 127, [1] lpp.

• Mincis, Pauls. *Krimināltiesību kurss*: vispārējā daļa. 2., pārstr. un papild. izd. Rīga: aut. izd., 1934. 329 lpp.

• Mincis, Pauls. *Krimināltiesības*: sevišķā daļa. 2., pārstr. un papild. iesp. Rīga: Latvijas Universitāte, 1939. 429 lpp.

Profesora Paula Minca grāmatas vēl joprojām ir ļoti pieprasītas un nepieciešamas LU Juridiskās fakultātes studentu

un mācībspēku studiju un zinātniskajam darbam. "Profesora Paula Minca ieguldījums Latvijas valsts labā un juridiskās domas attīstībā ir visai ievērojams. Viņa darbiem krimināltiesību zinātnes attīstībā Latvijā ir milzīga nozīme gan vēsturiskā, gan teorētiskā aspektā, jo tajos apkopotas Vācijas, Krievijas, Francijas un Šveices jaunākās tā laika krimināltiesību atziņas salīdzinājumā ar Latvijas krimināltiesībām. Profesora Paula Minca darbus arī šodien plaši izmanto Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes studenti, rakstot doktora disertācijas, maģistra darbus, diplomdarbus un citas zinātniskās izstrādes" – tā par profesoru priekšvārdā P. Minca grāmatas "Krimināltiesību kurss: vispārējā daļa" jaunajam izdevumam (Mincis, Pauls. *Krimināltiesību kurss*: vispārējā daļa ar Ulda Krastiņa komentāriem Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005. 351 lpp.) raksta LU Juridiskās fakultātes Krimināltiesisko zinātņu katedras profesors Uldis Krastiņš.⁸

Literatūra civiltiesībās

Civiltiesībās LU Bibliotēkas lasītājiem ir pieejami 1462 vēsturiskās kolekcijas eksemplāri. Iespiestajos sistemātiskajos katalogos ir norādītas 1229 grāmatas civiltiesībās. No tām: 1930. gadā izdotajā katalogā ietvertas 533 grāmatas, bet 1938. gada katalogā – 696 grāmatas. Lielākoties grāmatas ir no Vācijas un Krievijas. Latvijā ir izdotas 44 grāmatas (105 eksemplāri), no kurām latviešu valodā ir 11 (12 eksemplāri). Vācu valodā ir 595 grāmatas (896 eksemplāri). Kopumā civiltiesību grāmatas ir izdotas deviņās valstīs un tās lasītājiem ir pieejamas septiņās valodās. Civiltiesības ir otra lielākā nodaļa tautsaimniecības vēsturiskajā krājumā.

Pieprasītākās grāmatas civiltiesībās LU Bibliotēkas Daudznozaru bibliotēkā ir:

- *Civillikumi ar paskaidrojumiem*: 2. grām., Lietu tiesības. Sastādījuši F. Konradi un A. Walter; likuma teksts A. Būmaņa, H. Ēlersa un J. Lauvas tulkojumā. Neoficiāls izdevums. Rīga: Grāmatrūpnieks, 1935. 399 lpp.
- Буковский, Владимир Иосифович. *Свод гражданских узаконений губерний прибалтийских с продолжением 1912–1914 гг. и с разъяснениями*: в 2 т. Рига: Тип. Г. Гемпель и Ко, 1914. 2 т. un Буковский, Владимир Иосифович. *Гражданские законы губерний прибалтийских с разъяснениями*. Рига: "Астра", 1909. vii, 935 c.

Literatūra pārējās tiesību nozarēs

Kanoniskajās tiesībās lasītājiem ir pieejamas 19 grāmatas, no tām neviena nav latviešu valodā. Viena ir latīņu valodā, tā ir izdota 1670. gadā, un tās nosaukums skan šādi: *Corpus juris canonici emendatum et notis illustratum: Georgii XIII. Pontif. Max. jussu editum; indicibus variis & novisq[ue] et appendice Pauli Lancellotti Perusini adauctum: cujus partes indicat aversa pagina; accesserunt novissime Loci Communes uberrimi ... itemq[ue] Liber VII. Decretalium novis aliquot constitutionibus auctus. Editio haec postrema summa fide & diligentia nunc denuo a mendis prioribus Typographicis purgata. Coloniae Munatiana [Basel]: Impensis Emanuelis König & Filiorum.*

Jaunākā no 19 grāmatām baznīcu tiesībās ir izdota 1937. gadā, un tā ir angļu valodā: Robertson, Charles Grant. *Religion and the totalitarian state*: The social service

lecture, 1937. London: The Epsworth press (E. C. Barton), [1937]. 94, [1] lpp.

90 vēsturiskās kolekcijas grāmatas ir klasificētas kā piederīgas tiesību īpašajām nozarēm vai saistītas ar citiem juridiskajiem jautājumiem, no tām latviešu valodā ir trīs izdevumi. Viena no tām ir izdota 1804. gadā: *Likkumi preeksch Widsemmes Semneekem*. [Rīga]: [bez izdevēja], [1804]. 54, [14] lpp.

LU studenti un mācībspēki bieži bibliotēkas darbiniekiem lūdz Arveda Švābes darbus. Ievēribu ir guvis LU Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātes bibliotēkas vēsturiskajā krājumā atrodamais A. Švābes darbs *Vecākās zemnieku tiesības*.

Starptautiskajās tiesībās kolekcijā ir 137 grāmatas. Šai nodaļā ir pieejamas grāmatas četrās valodās – angļu, franču, vācu un krievu valodā. Viscienijamākais vecums ir šādai grāmatai: Schmid, Carl Ernst. *Ueber Vertheilung der Kriegsschäden und die Einquartierung insbesondere: Ein Versuch*. Hildburghausen: Hanisch, 1808. xii, 276 lpp., [6] iel. lp.

Starptautiskajās tiesībās ir tikai astoņas grāmatas, kas ir izdotas 19. gs.

Vēsturiskā kolekcija, kopš tā kļuvusi pieejama, jau ir izraisījusi lielu interesi mūsu augstskolas mācībspēku un studentu vidū.

LU Bibliotēkas kolektīvs aicina visus interesentus apmeklēt LU Bibliotēkas Daudznozaru bibliotēku, lai apskatītu šo unikālo vēsturisko krājumu, kā arī izmantotu to saviem pētnieciskajiem darbiem!

Ieva Kraukle, LU Bibliotēkas Daudznozaru bibliotēkas bibliotekāre
Foto: Boriss Koļešņikovs

¹ Avdeikina A., Rampāne I. Latvijas Universitātes Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātes bibliotēkas vēsturiskais krājums: literatūra civiltiesībās. Bibliotēku Pasaule: Izdevums par aktualitātēm un norisēm bibliotēkās. Nr. 47, 2009, 44. lpp.

² Turpat.

³ Turpat, 45. lpp.

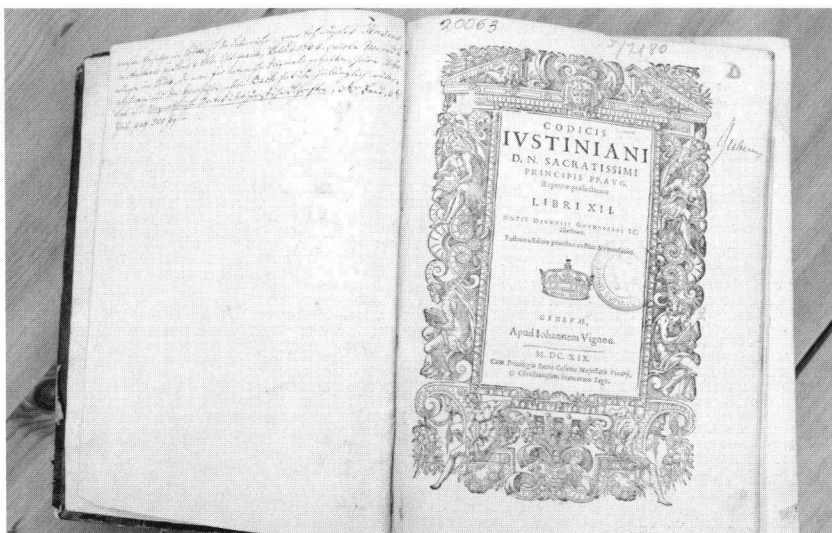
⁴ Turpat, 44. lpp.

⁵ Saskaņā ar Latvijas Universitātes Bibliotēkas 04.02.2010. Norādījumu Nr.8/V6 Par plaukta uzlīmju veidošanas saturisko un tehnisko izpildi.

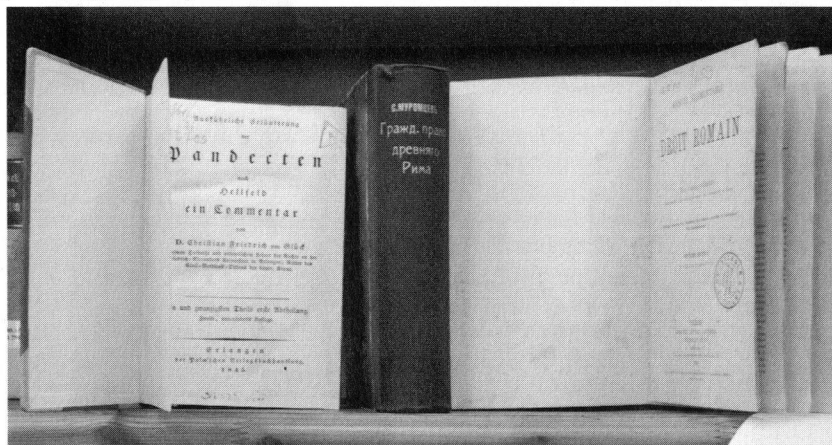
⁶ Saskaņā ar Latvijas Universitātes Bibliotēkas tehnoloģisko instrukciju – Reto grāmatu un citu dokumentu atlase un apstrādes process. Apstiprināta 31.03.2007.

⁷ Dišlers K. Ievads administratīvo tiesību zinātnē: administratīvo tiesību kursa vispārīgā daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 9. lpp.

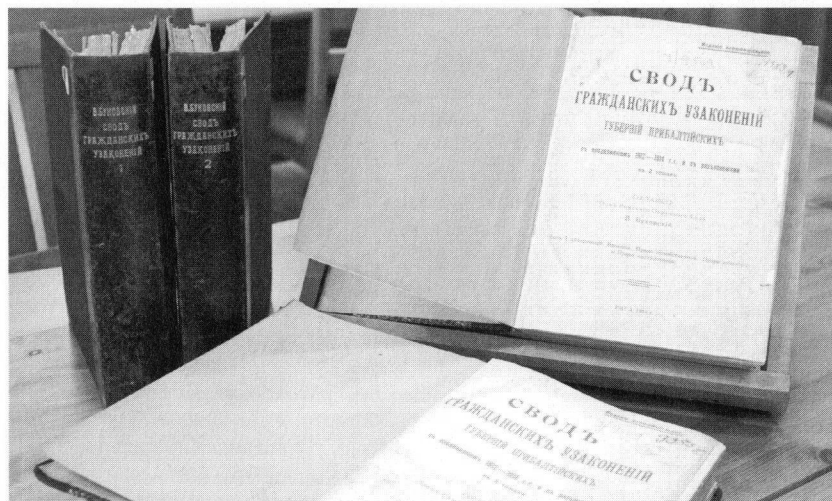
⁸ Mincs P. Krimināltiesību kurss: vispārējā daļa ar U. Krastiņa komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 12. lpp.

1619. gadā Ženēvā izdots Justiniāna kodeksa sējums: *Codicis Iustiniani D. N. sacratissimi principis pp. aug. repetitae praelectionis libri XII. Genevae: apud Johannem Vignon*

Liela daļa krājuma saistīta ar romiešu tiesībām un to skaidrojumiem. Pa kreisi viena no 67 sējumu pandektu sērijas (1797.–1896.) grāmatām: *Glück, Christian Friedrich von. Ausführliche Erläuterung der Pandecten nach Hellfeld: ein Commentar. Erlangen: verlegt bey Johann Jacob Palm. Vidū: Муромцев, Сергей Андреевич. Гражданское право древнего Рима: лекции Сергея Муромцева, профессора Московского университета. Москва: Тип. А. И. Мамонтова и К°, 1883. XXXV, 697 с. Pa labi: Girard, Paul Frédéric. Manuel élémentaire de droit romain. Paris: A. Rousseau, 1911*

Latvijas civiltiesību vēstures stūrakmens – Vladimira Bukovska fundamentālais Baltijas guberņu civiltiesību arkorojums: *Буковский, Владимир Иосифович. Свод гражданских узаконений губерний прибалтийских с продолжением 1912-1914 гг. и с разъяснениями: в 2 т. Рига: Тип. Г. Гемпель и Ко, 1914.*